

Priporočila za strukturne ukrepe za naslavljanje energetske revščine v Sloveniji

Avtorja: Lidija ŽIVČIČ, Tomislav TKALEC

Deliverable D5.3

januar 2017

FUNDED BY

Co-funded by the
Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

PARTNERS

Opolnomočenje energetske revnih gospodinjstev za zmanjševanje rabe energije je pomemben korak k odpravi energetske revščine. Kljub temu pa za korenit poseg v zmanjšanje energetske revščine potrebujemo strukturne politike in ukrepe. Namen pričujočega ozadja je povzeti priporočila za politike in ukrepe na področju boja proti energetske revščini.

1 Energetska revščina na kratko

Energetska revščina je predvsem posledica delovanja medsebojno povezanih dejavnikov:

- nizki dohodki, ki so pogosto vezani na splošno revščino,
- visoke cene energije, vključno z uporabo relativno dragih virov energije, in
- slabe energetske učinkovitosti domovanja, zaradi slabe izolacije ali neučinkovitega ogrevanja¹.

Energetska revščina najbolj prizadene gospodinjstva z nizkimi dohodki, še posebej upokojence, nezaposlene ter gospodinjstva, ki prejemajo socialno pomoč. Njihov ekonomski položaj je pogosto povezan s slabšo energetske učinkovitostjo domovanja (slaba izolacija, stari in neučinkoviti ogrevalni sistemi, drag energent), oboje pa je pogosto povezano s slabšim zdravstvenim stanjem (predvsem starejših). Energetske revna gospodinjstva so pogosto tudi socialno izolirana. Poglavitne nevarnosti, s katerimi se soočajo, so predvsem tveganja za fizično in mentalno zdravje, degradacija stanja domovanja ter prekomerni dolgovi. Vse omenjene aspekte je potrebno upoštevati pri določanju definicije energetske revščine ter pri planiranju programov, ki naslavljajo energetske revščino.

Energetska revščina postaja v Sloveniji vse bolj pereč problem, saj rast cen energije prehiteva rast dohodkov prebivalstva. V Sloveniji je vse bolj očiten trend, da gospodinjstva z nižjimi prihodki plačujejo relativno več za zagotavljanje svojih energetskih potreb. Tako so v gospodinjstvih prvega dohodkovnega kvintila² izdatki za energijo v stanovanju zadnja leta strmo narasli in so leta 2010 predstavljali že 17,4 % vseh razpoložljivih sredstev posameznega gospodinjstva (v letu 2000 13,1%)³.

1 Bouzarovski, 2014: Energy vulnerability in Southeastern Europe. Dostopno na: <https://drive.google.com/file/d/0Bx7SrTrzYqZ6NDNGQ0V5SUY4U2c/edit>

2 Dohodkovni kvintili predstavljajo gospodinjstva, razporejena po velikosti njihovega razpoložljivega dohodka. Prvi kvintil predstavlja 20% gospodinjstev z najnižjimi dohodki; peti pa 20% gospodinjstev z najvišjimi dohodki.

3 Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5164.

Malce širša analiza zgornjih dejavnikov energetske revščine pokaže jasnejšo sliko. Stopnja tveganja revščine se v Sloveniji iz leto v leto viša⁴ in je veliko višja pri brezposelnih ter relativno visoka pri samozaposlenih. Za gospodinjstva v najnižjih dveh dohodkovnih razredih (prva 2 kvintila) pomenijo največji delež med razpoložljivimi sredstvi pokojnine z dodatki⁵. Pri ogrevanju domovanj je opazen trend povečevanja deleža lesnih goriv ter vztrajno padanje rabe ekstra lahkega kurilnega olja, kar je možno povezati z dinamiko cen obeh energentov. Gospodinjstva z nizkimi dohodki se vedno bolj pogosto odločajo za cenejše energente, predvsem les, ali pa odklop od daljinskega ogrevanja, kar večinoma nadomestijo z ogrevanjem na električno energijo. Poseben problem nastaja zaradi večanja rabe lesa, saj ga gospodinjstva pogosto kurijo v starejših, neučinkovitih pečeh, ki nimajo ustreznih filtrov, zaradi česar se slabša kvaliteta zraka. Največ energije se porabi za ogrevanje prostorov in sanitarne vode, skupno več kot 80% porabljene energije v gospodinjstvih. Zaradi tega je ukrepe za zmanjševanje energetske revščine smiselno usmeriti na področje zmanjševanja rabe (toplotne) energije z energetske sanacije in večanje energetske učinkovitosti. Večina stanovanjskega sklada je energetske neučinkovitega in potrebnega energetske sanacije, saj je skoraj 70% stanovanj starejših od 30 let. V Sloveniji je visok delež prebivalstva, ki živi v stanovanju, v katerem pušča streha, so vlažne stene ali trhli okenski okvirji: 27% prebivalcev v letu 2013⁶. Med gospodinjstvi, ki se po dohodku uvrščajo med revne⁷, je ta delež kar 39,6%. Leta 2010 si v najnižjem dohodkovnem razredu kar 13% gospodinjstev ni moglo privoščiti primerno toplega stanovanja.

Kljub temu pa energetska revščina v Sloveniji še ni definirana. Ustrezna definicija bi bila zelo dobrodošla, obenem je potrebno raziskovanje energetske revščine zastaviti bolj sistematično. Pomemben izziv je tudi v dejstvu, da socialni sektor zaradi podhranjenosti s človeškimi in finančnimi viri ne izkazuje dovolj zanimanja za energetske revščine in je premalo vpleten v razpravo o naslavljanju problema. Strategije na področju stanovanj in energetske prenove stavb le delno prepoznavajo energetske revščine kot problem, vendar ne predvidevajo koherentnih in strukturnih ukrepov za odpravljanje problematike. Začasni projekt odpisa dolgov je predstavljal le časovno omejen ukrep za pomoč najranljivejši skupini gospodinjstev. V Sloveniji obstaja nekaj programov in ukrepov energetske učinkovitosti za gospodinjstva z nizkimi prihodki⁸:

- Od oktobra 2014 energetske svetovalci mreže ENSVET obiskujejo gospodinjstva, ki prejema socialno pomoč, kjer izvajajo brezplačno

4 Statistični urad RS: <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5164>

5 Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5832

6 EUROSTAT: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

7 Pod 60% mediane dohodka

8 REACH: Poročilo o nacionalni situaciji na področju energetske revščine – Slovenija: http://reach-energy.eu/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/D2.2-Focus_SI.pdf

energetsko svetovanje na domu. Vsako gospodinjstvo dobi brezplačni paket naprav za varčevanje z energijo in vodo.

- AN URE 2020 in Operativni program za izvajanje kohezijske politike 2014-2020 predvidevata ukrepe za energetsko sanacijo v gospodinjstvih, ki imajo težave z energetsko revščino. Ukrepi bodo namenjeni investicijam in tudi svetovanju ter ukrepom za spremembo vedenjskih navad.
- Ekosklada ima, poleg energetskega svetovanja ENSVET, še dva programa, ki sta namenjena socialno šibkim gospodinjstvom: (1) v primeru obnove večstanovanjske stavbe pomagajo upravičenim gospodinjstvom s 100 % sofinanciranjem, (2) nepovratne finančne spodbude (100% sofinanciranje) socialno šibkim občanom za zamenjavo starih kurilnih naprav na trdna goriva z novimi kurilnimi napravami na lesno biomaso v stanovanjskih stavbah na območjih občin s sprejetim Odlokom o načrtu za kakovost zraka⁹.
- Karitas Slovenija izvaja projekt, kjer pomagajo gospodinjstvom v stiski z enkratno denarno pomočjo za stroške ogrevanja.

2 Predlogi za definicijo energetske revščine

Na splošno bi lahko **kot energetsko revno označili gospodinjstvo, ki si težko ali pa si sploh ne more privoščiti primerno toplega stanovanja ali zadovoljiti svojih osnovnih energetskih potreb**. Definicija, ki je bila precej časa v uporabi v Veliki Britaniji in je bila tudi osnova za raziskave v mnogih drugih državah, opredeli kot energetsko revno tisto gospodinjstvo, ki za svoje osnovne energetske potrebe porabi več kot 10% svojih letnih prihodkov¹⁰. Šlo je za absolutno definicijo, na podlagi katere je tako definirano energetsko revščino možno izkoreniniti. Problem je bil predvsem v tem, ker po tej definiciji k energetsko revnim gospodinjstvom spadajo tudi tista z nadpovprečnimi dohodki in neracionalno rabo energije. Kot takšna pa ne predstavljajo prioritete pri programih pomoči.

Vsekakor bi bilo smiselno, da bi na državni ravni obstajala zakonsko sprejeta definicija energetske revščine, saj bi na podlagi nje lahko postavili cilje za njeno zmanjševanje, razširili obstoječe programe pomoči ter pričeli z izvajanjem novih. Zaradi omejitev in problemov, ki jih prinašajo razne definicije termina, bi bilo potrebno podrobno preučiti prednosti in slabosti določenih definicij. Vsekakor je

⁹ Ekosklad: <https://www.ekosklad.si/razpisi/prikazi/tenderID=59>

¹⁰ Boardman, 2014: Definitions and dimensions of fuel poverty in Europe. Dostopno na: http://www.focus.si/files/razno/Boardman_Definitions_and_dimensions_of_fuel_poverty_in_Europe.pdf

pri iskanju primerne definicije za Slovenijo potrebna strokovna debata, podkrepljena s številkami in študijami. Statistični urad RS ima sicer obsežno bazo podatkov in statističnih informacij, vendar bi bilo potrebno statistično raziskovanje razširiti tudi na nekatere druge indikatorje, predvsem pa bi bilo potrebno stanje oziroma indikatorje preverjati vsako leto ter za vsako statistično regijo posebej, zaradi lažje geografske primerljivosti podatkov in časovnega sledenja problematiki.

Možna definicija bi lahko šla v smeri predloga dr. Brende Boardman za skupno evropsko definicijo: **energetsko revno je tisto gospodinjstvo, ki za svoje osnovne energetske potrebe porabi več kot dvakratnik mediane (kot delež letnih prihodkov) - srednje oz. povprečne vrednosti, ki jo za osnovne energetske potrebe namenijo gospodinjstva v državi.** Če je recimo mediana - srednja vrednost 6%, potem so energetsko revna tista gospodinjstva, ki za energetske potrebe porabijo več kot 12% svojih letnih prihodkov. Na ta način definicija ne bi bila postavljena kot absolutna, temveč kot relativna vrednost, ki se s časom spreminja. Obenem bi jo bilo možno spremljati. Vendar bi k temu morali dodati omejitev, da gre za gospodinjstva, katerih prihodki recimo ne dosegajo 60 % povprečnega prihodka gospodinjstev v državi. Če bi v definicijo vključili omejitev glede prihodka, postavljeno na 60% povprečnega dohodka gospodinjstev v državi, lahko potencialno uporabimo zgolj dikcijo: tista gospodinjstva, ki za osnovne energetske potrebe namenijo nadpovprečni delež svojih letnih prihodkov.

3 Priporočila za strukturne ukrepe za odpravo energetske revščine

Za celovito naslavljanje energetske revščine so potrebni sistemski ukrepi. Nekaj predlogov takšnih ukrepov je predstavljenih spodaj. Predlogi se nanašajo na vzpostavitev in uveljavitev koncepta energetske revščine ter vpeljavo koncepta v programe delovanja pristojnih institucij na državni in lokalni ravni. Izpostaviti je treba, da je za pripravo in implementacijo strukturnih ukrepov izjemnega pomena medsektorsko sodelovanje, zato je potrebno v oblikovanje ukrepov vključiti različne sektorje: sociala, energetika, zdravje, okolje.

3.1 Definicija energetske revščine

Prvi pomemben korak bi bila definicija energetske revščine v Sloveniji ter določiti indikatorje, ki jih je potrebno spremljati. Potrebno je odpreti prostor za razpravo o tem, katera definicija bi bila najbolj primerna za okoliščine in situacijo v Sloveniji. Na to se navezuje problem sistematičnega (ne)merjenja energetske revščine in

načina kako identificirati energetske revna gospodinjstva. Osnova za ta korak je analiza stanja, iz katere bi bilo moč ugotoviti, kje so najbolj izpostavljeni prebivalci. Deloma je ta analiza bila narejena v okviru projekta REACH¹¹. V tem kontekstu je pomembna tudi problematika zdravja – recimo, ali se opravljajo kakšne raziskave oziroma zbirajo podatki koliko ljudi poišče pomoč, zaradi neustrezno ogrevanih prostorov pozimi ali zaradi prisotnosti plesni v domovanju. Skratka, da bi lahko dobro usmerili strukturne ukrepe, je potrebno dobro poznati situacijo in opredeliti, kaj je problem, s katerim se soočamo (merljiva definicija energetske revščine). Definicija nam pomaga pri ugotavljanju, ali se s časom stanje, zaradi izvajanja ukrepov na tem področju, izboljšuje ali ne.

3.2 Izboljšanje energetske učinkovitosti domovanj

Problemi, povezani z energetske revščino, se ne nanašajo zgolj na energetske del problema, temveč so veliko širši in se dotikajo tako socialne zakonodaje kot trenutnega gospodarskega stanja v državi. Kljub temu so se iz dosedanje prakse kot **najučinkovitejši ukrepi izkazali tisti, ki naslavlajo zmanjševanje rabe energije** – torej energetske del problema. S tem se izboljša kvaliteta bivanja za energetske revno gospodinjstvo, zmanjšajo negativni vplivi na zdravje ter prispeva k nižjim stroškom za energijo v prihodnje.

Potrebno je spodbuditi izvajanje večjih infrastrukturnih ukrepov za zmanjšanje energetske revščine. **Energetska sanacija stavb ter zamenjava ogrevalnih sistemov in energentov za ogrevanje (predvsem kurilnega olja) predstavljajo strukturne ukrepe, ki pomagajo zmanjšati problem energetske revščine.** Potrebno je naslavljalati problematiko visokih investicijskih stroškov energetske sanacije ter spremeniti oziroma dopolniti obstoječe načine financiranja ukrepov energetske učinkovitosti na različne načine tako za posamezna gospodinjstva kot za državne in občinske stanovanjske sklade, ki dajejo v najem neprofitna in socialna stanovanja. Potrebno je povezovanje med ključnimi institucijami, ozaveščanje posameznikov (in institucij) glede energetske revščine in ukrepov učinkovite rabe energije. Pri investicijah v zamenjavo oken je potrebno biti pazljiv, da ne ustvarjamo »bolnih stavb«, ker nova okna bolje tesnijo, zaradi česar je kvaliteta zraka ob neustreznem prezračevanju slabša.

S finančnega vidika je **potrebno energetske revnim gospodinjstvom (so)financirati ukrepe do višine 100% investicije**, saj je sama niso zmožna pokriti. V nekaterih primerih niso zmožna pokriti niti minimalnega deleža, zato se tudi večinoma ne odločajo za možnosti sofinanciranja ukrepov, če le-ti niso kriti v celoti. Sredstva za ukrepe je možno pridobiti iz Kohezijskega sklada EU, Podnebne sklada, Eko sklada in drugih virov.

11 REACH: Poročilo o nacionalni situaciji na področju energetske revščine – Slovenija: http://reach-energy.eu/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/D2.2-Focus_SI.pdf

Izboljšanje že obstoječih programov, ki naslavljajo energetska revščino: problem pri nekaterih programih je, da neprimerno naslavljajo gospodinjstva z nizkimi dohodki. Primer so lahko finančne podpore za ukrepe energetske učinkovitosti za gospodinjstva z nizkimi prihodki, ki za prijavo predvidevajo pogosto prezahtevni administrativni postopek. Obsežne ali za njih nerazumljive administrativne zahteve pogosto odvrnejo gospodinjstva z nižjimi prihodki od prijave k programom. Zato bi bilo potrebno programe in mehanizme, ki so namenjeni energetsko revnim gospodinjstvom, prilagoditi na način, da se olajša prijava k programom, prilagodi komunikacijo ter ponuja stalna pomoč pri izpolnjevanju formularjev in zagotavljanje potrebnih informacij.

V program Ekosklada za socialno šibkejša gospodinjstva, v sklopu katerega tej ciljni skupini ponujajo dodatne subvencije, se ni vključilo veliko gospodinjstev, predvsem ker nimajo zadosti informacij o izvajanju programa ter zaradi nepoznavanja administrativnega postopka prijave v program. Na tem področju bi bilo potrebno **izboljšati aktivnosti obveščanja ciljne skupine ter ponuditi brezplačno pomoč pri izpolnjevanju prijavnih obrazcev**. To delo lahko izvajajo energetske svetovalce ENSVET, ki dobro poznajo administrativne postopke za prijavljanje na programe Ekosklada.

Programi za pomoč pri plačevanju stroškov za ogrevanje ne predstavljajo ukrepa, ki bi imel dolgoročnejši učinek. Vendar je takšen ukrep za nekatera gospodinjstva izredno pomemben, saj jim omogoča prebroditev trenutne stiske. Smiselno bi bilo razmišljati o **nadgradnji programa, ki bi ta sredstva usmeril v investicijo v učinkovito rabo energije oz. zmanjšanje rabe energije** (npr. izolacija stavbe, zamenjava ogrevalnega sistema, termostatski ventili, zamenjava zunanega stavbnega pohištva, tesnenje oken), saj bi na ta način gospodinjstvu pomagali pri zmanjševanju trenutnih stroškov, učinki pa bi bili dolgoročni. Lahko gre tudi za kombinacijo, kjer se v prvi fazi izvede ukrep energetske sanacije, s čimer znižamo stroške za energijo v prihodnje. Če gospodinjstvo tudi kasneje ne more plačati stroškov za energijo, pa se jim takrat vseeno pomaga tudi s pomočjo pri plačevanju teh stroškov.

Energetsko revna gospodinjstva potrebujejo predvsem: **spodbude za investicije v ukrepe energetske učinkovitosti in zmanjšanja rabe energije** (mehki in infrastrukturni ukrepi), **kvalitetne energetske storitve** in brezplačno **energetsko svetovanje** (primer je ENSVET brezplačno energetsko svetovanje na domu), zmerno ceno energije, **podporo različnih akterjev** (občine, skladi, ministrstva, centri za socialno delo), ki lahko ponudijo potrebne zdravstvene in socialne storitve, programe za spodbujanje zaposlovanja, družbeno vključevanje, **znanje o učinkoviti rabi energije**, podporne programe za zamenjavo odsluženih in neučinkovitih naprav in aparatov, pomoč pri izpolnjevanju raznih administrativnih in prijavnih obrazcev za podporo.

Poleg infrastrukturnih ukrepov zamenjave neučinkovitega stavbnega pohištva, ogrevalnega sistema in izolacije sten in strehe, so se za zmanjšanje stroškov za energijo **kot učinkoviti izkazali ukrepi zamenjave neučinkovitih naprav in aparatov** (zamrzovalniki, hladilniki, električni bojlerji, idr.). Je pa tukaj potrebno poudariti, da ti ukrepi ne prinašajo izboljšanja življenjskih pogojev posameznikom, zato je ukrepe smiselno izvajati šele po izvedbi infrastrukturnih ukrepov.

Z izobraževanjem, usposabljanjem in ozaveščanjem energetske revnih gospodinjstev o ustrezni rabe energije v gospodinjstvih ter kako zmanjšati rabo energije in vode **lahko dosežemo prihranke pri gospodinjstvih**, če posamezniki začnejo upoštevati predstavljene nasvete, spremenijo svoje navade in racionalizirajo porabo, če je le-to možno. Poleg spremenjenih navad lahko takšno ozaveščanje pripomore tudi k temu, da se posamezniki odločijo za dodatne investicije v infrastrukturne ukrepe.

Včasih je problematičen dostop do ciljne skupine energetske revnih gospodinjstev, saj informacije o obstoječih programih in shemah pogosto ne pridejo do njih. Zato je tukaj **ključno sodelovanje z deležniki, ki imajo boljši dostop do teh gospodinjstev in lahko delujejo kot posredniki informacij o programih in shemah** za zmanjševanje energetske revščine. Informacije o programih morajo učinkovito in uspešno priti do njihove ciljne skupine, pri čemer je ključna aktivna vloga centrov za socialno delo (CSD), s tem pa tudi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ). Aktivnejšo vlogo bi morali prevzeti tudi občine, stanovanjski skladi in upravniki večstanovanjskih stavb, saj so vsi v stiku s ciljno skupino. Preko različnih kanalov je potrebno nasloviti ključne deležnike, ki lahko pripomorejo pri promociji in informiranju ciljne skupine.

Občine v Sloveniji morajo Lokalne energetske koncepte (LEK), vendar naslavljanje energetske revščine v njih ni predvideno. Občine, v sodelovanju z drugimi lokalnimi akterji, poznajo lokalne specifikke ter imajo tudi dostop do ciljne skupine energetske revnih gospodinjstev, zato bi bilo **potrebno problematiko energetske revščine v prihodnje vključevati tudi v LEK-e**. Tu ima ključno vlogo Ministrstvo za infrastrukturo, ki predpisuje vsebino lokalnih energetske konceptov. Na ta način bi lahko del aktivnosti spravili na lokalni nivo, obenem imajo občine veliko boljši vpogled v realno stanje na svojem področju, v določenih primerih bi, zaradi poznavanja lokalnih specifik, znale tudi bolj učinkovito izvesti ukrepe.

Podporni mehanizmi lahko vključujejo subvencije, ugodne kredite, podporo pri plačevanju stroškov za energijo (vendar se naj ta ukrep izvaja šele po tem, ko so bili izvedeni določeni ukrepi učinkovite rabe energije, saj v nasprotnem primeru lahko zgolj podpiramo neracionalno rabo gospodinjstva), sofinanciranje nakupa učinkovitih model aparatov in naprav (recimo 30 % sofinanciranje nakupa

novega energetskega učinkovitega hladilnika; brezplačna zamenjava z učinkovitim modelom) namenske sklade za ukrepe energetske učinkovitosti, ki so namenjeni zgolj energetske revnim gospodinjstvom.

Programi in ukrepi morajo biti zastavljeni dolgoročno in kontinuirano, saj enoletni programi ne bodo bistveno pripomogli k rešitvi problema. **Ob in po izvajanju ukrepov je potrebno oceniti njihovo učinkovitost in uspešnost.**

Potencialna sredstva za ukrepe za zmanjšanje energetske revščine bi lahko izhajala tudi iz obligacijske sheme za zagotavljanje energetskih prihrankov za dobavitelje energije. Energetski zakon EZ-1 to na žalost ne predvideva, zato bi bilo v primeru, da bi se odločili za takšno shemo, potrebno dopolniti EZ-1.

Določene **programe, projekte in sheme za zmanjševanje energetske revščine**, ki jih trenutno izvajajo nevladne organizacije in drugi akterji (Karitas, Focus) **bi bilo smiselno prenesti na državno raven**, kjer bi jih lahko prevzeli državni akterji (CSD, ENSVET, Ekosklad) ali pa s pomočjo države na kakšen drugačen način **izboljšati dostop do teh storitev, njihovo kvaliteto in njihovo dolgoročno stabilno izvajanje.**

Poseben sklop ukrepov je potreben za najtežje primere, ki vključujejo posameznike in gospodinjstva, ki živijo v neustreznih bivalnih razmerah (brez oken, brez ogrevalnega sistema, popolnoma brez sredstev za ogrevanje, zelo slabo stanje bivalne enote,...). V teh primerih je potrebno razmišljati o neposredni izredni finančni pomoči in tudi o nadomestnih bivalnih enotah.

3.3 Prepoznavanje problema energetske revščine med socialnimi akterji

Nepoznavanje problematike s strani ključnih socialnih akterjev je prepoznano kot ovira. MDDSZ ter večina centrov za socialno delo in dobrodelnih organizacij se ne ukvarja s problemom energetske revščine. Potrebno bi bilo spodbujati aktivnosti CSD-jev, da prepoznajo relevantnost te teme in se aktivneje vključijo v naslavljanje problematike energetske revščine. Že sedaj bi centri morali biti aktivni na tem področju, saj preko njih potekajo prijave gospodinjstev, ki prejemajo socialno pomoč, za brezplačno energetske svetovanje v gospodinjstvih, ki ga izvaja mreža ENSVET. Vendar se je izkazalo, da je le majhno število centrov prepoznalo svojo aktivno vlogo v tem programu. **Potrebno je ozavestiti sodelavce in vodstveno osebje CSD-jev, da pričnejo aktivneje sodelovati pri programu, pri čemer je nujno potrebno sodelovanje z MDDSZ**, ki ureja in upravlja delovanje CSD-jev. Z njimi je potrebno sodelovati tudi pri iskanju novih načinov prepoznavanja in naslavljanja problematike.

V debato o energetske revščini in iskanje rešitev je potrebno vključiti sektor sociale in zdravstva. MDDSZ in MZ bi bilo zelo smiselno vključiti v naslavljanje problematike, ker je energetska revščina lahko posledica socialnih težav, medtem ko je lahko vzrok za zdravstvene težave. Zato je potrebno nasloviti oboje. Zagotoviti bi bilo potrebno uskladitev energetske in socialne (pa tudi zdravstvene) politike ter spodbuditi povezovanje med sektorji sociale, energetike, zdravja in okolja. Najbolje bi bilo, da se **ustanovi delovna medsektorska skupina za naslavljanje problematike energetske revščine**, ki jo lahko vodi eno od ministrstev (energetika, sociala, zdravje, okolje).

4 Dobre prakse

Poleg že v prvem poglavju omenjenih programov energetskega svetovanja v energetske revnih gospodinjstvih, ki ga v koordinaciji Ekosklada izvaja nacionalna mreža energetskih svetovalcev ENSVET, projekta REACH, na katerem temelji program ENSVET-a, ter programa Karitasa, kjer socialno ogroženim gospodinjstvom ponujajo finančno pomoč pri plačevanju stroškov za ogrevanje, lahko omenimo še programe, ki se izvajajo v drugih državah.

Na Hrvaškem so v letu 2015 izvajali program sofinanciranja nakupa novih, energetske učinkovitih gospodinskih aparatov. »Fond za zaščito okolja i energetske učinkovitost« je 10.000 novih aparatov sofinanciral v višini približno 100 EUR na aparat. Subvencijo so ponujali za hladilnike, zamrzovalnike, pralne stroje, pomivalne stroje in sušilne stroje.

V Srbiji tamkajšnje ministrstvo za energetiko plačuje socialno ogroženim gospodinjstvom določeno količino električne energije in plina za ogrevanje. Določili so količino električne energije in plina, ki naj bi bila potrebna za preživetje, če gospodinjstvo porabi več, ta del plača samo.

V Veliki Britaniji se s problemom energetske revščine spopadajo s tremi vrstami politik: politike, ki se dotikajo cen energentov (revnejšim gospodinjstvom ponudijo popust); politike, ki izboljšujejo toplotno učinkovitost s ponujanjem subvencij; politike za finančne podpore – delovanje na dohodek (recimo dodatek za ogrevanje). Najbolj učinkovite naj bi bile politike, ki so ozko usmerjene v energetske učinkovitost. So tudi najbolj stroškovno učinkovite. Primeri programov in politik iz VB, ki naslavlja energetske revščino:

- Warm Front Scheme: pomoč za toplotno izolacijo oz. zamenjavo sistema ogrevanja za gospodinjstva, ki prejemajo socialno pomoč. Program se financira iz davkov;

- Decent Homes: financiranje ukrepov toplotne učinkovitosti za stanovanja, ki so v lasti lokalnih skupnosti. Program se financira iz davkov;
- Obveza za znižanje CO2 izpustov iz stanovanjskega sektorja: program, ki ga financirajo dobavitelji energije iz zakonsko določenih obvez - obligacijska shema za energetska podjetja;
- Affordable Warmth: znižanje računov revnejšim gospodinjstvom. Program se financira iz obligacijske sheme za energetska podjetja;
- Green Deal: vladni program, ki med drugim določa minimalni standard energetske učinkovitosti za privatni najemniški sektor. Vzpostavlja novi finančni instrument, ki gospodinjstvom omogoča izboljšavo toplotne učinkovitosti brez začetne investicije, saj se stroški odplačujejo preko računov za energijo v prihodnjem obdobju;
- Winter Fuel Payment: finančna podpora gospodinjstvom, kjer živi oseba, starejša od 60 let. Upravičena gospodinjstva prejmejo 200 funtov na leto. Program denarne pomoči se financira iz davkov;
- Cold Weather Payment: upravičeni posamezniki dobijo denarno podporo, če 7 ali več dni zapored temperatura pade pod manj kot 0°C. Program denarne pomoči se financira iz davkov;
- Warm Home Discount: neposredno zmanjšanje računov za energijo/ogrevanje s strani energetskega podjetja za gospodinjstva z nizkimi dohodki. Program se financira s strani ponudnikov energije (skozi višje cene energije za ostale);
- loterija financira energetske prenove za ranljive skupine ljudi.

5 Kratek povzetek

Energetska revščina postaja v državi vedno večji problem, predvsem zaradi naraščanja cen energentov, slabe finančne situacije gospodinjstev in neučinkovitega stavbnega fonda. Da bi lahko primerno naslavljali problematiko, je potrebno priti do ustrezne definicije energetske revščine, določiti indikatorje in kriterije o tem katera gospodinjstva so energetske revna ter skrbeti za ustrezno merjenje teh indikatorjev.

Eden od strukturnih ukrepov je tako določitev definicije energetske revščine, na katerega se navezujejo drugi, v reševanje problema usmerjeni ukrepi in politike. Najučinkovitejše politike in ukrepi za naslavljanje energetske revščine so tiste, ki so ozko usmerjene v energetske učinkovitost – torej infrastrukturni in mehki ukrepi zmanjševanja rabe energije v gospodinjstvu. Ti so tudi najbolj stroškovno učinkoviti.

Za uspešno izvajanje strukturnih ukrepov je potrebno sodelovanje med množico akterjev, predvsem MZI, Ekoskald, ENSVET, CSD-ji, MOP, MDDSZ in MZ. Obenem je potrebno imeti v mislih, da je, poleg ustrezno formuliranih ukrepov in programov ter primerne naslavljanja ciljne skupine energetske revnih gospodinjstev, potrebno zagotavljati podporo tej ciljni skupini pri administrativnih zadevah in izpolnjevanju prijavnih obrazcev, ker se nekatera gospodinjstva zaradi nezmožnosti razumevanja administrativnih zadev raje ne prijavijo.

Partnerji

Focus, društvo za sonaraven razvoj, Slovenija

www.focus.si

DOOR - Društvo za oblikovanje održivog razvoja,
Hrvaška

www.door.hr

EAP - Energy Agency of Plovdiv, Bolgarija

www.eap-save.eu

MACEF - Makedonski center za energetska
učinkovitost, Makedonija

www.macef.org.mk

Sofinancirano s strani

Sofinancirano s strani Evropske komisije v okviru programa "Intelligent Energy Europe"

Projekt REACH se izvaja s finančno podporo Evropske komisije. Za vsebino te publikacije so izključno odgovorni avtorji. Vsebina te publikacije ne odraža nujno stališča EASME ali Evropske komisije.

Za več informacij o Evropski komisiji: www.ec.europa.eu